

Վահան Թոթովեց

Հայրենակից

Երբ նա մտավ մեր վաճառատունը՝ ինձ թվաց, որ թշվառությունն ինքն է մարմնացել այդ մարդու մեջ, ինձ թվաց, որ ապրում է նա իբրև թշվառության պատկեր:

Դիվային կմախրով և Ամերիկայում շտեսնված ցնցոտիներով նա կանգնեց պատից կախ արած մի մետաքսյա Շիրազի գորգի առաջ և նայվածքը հառեց իմ վրա, մոտեցա նրան, բարևեցի, դողում էր:

Աղաչում եմ, սկսեց նա հայերեն լեզվով,- տեղավորեցեք ինձ մի հիվանդանոցում, գեք փողոցում շմեռնեմ: Ես չկարողացա անմիջապես պատասխանել և՝ որպեսզի մի բան խոսած լինեմ՝ հարցրի.

Ո՞րտեղացի եք.... – բայց զգացի, որ հարկ չկար մեռնող մարդուն այդպիսի հարց տալ. իսկույն ուզեցի փոխել խոսակցությունը, բայց նա շարունակեց.

Ես քո հորը լավ եմ ճանաչում, ինչ մարդ էր, ափսո՞ս... դու ինձ չես հիշում, այն ժամանակ փորք էիր, ես քեզ գրկել և ման եմ ածել, իհարկե չես հիշում, դու հազիվ հինգ տարեկան էիր, երբ ես հեռացա հայրենիքից, լսել եմ, որ հայրդ մեռել է, բայց ինչպես է մայրիկդ, ինչպես են եղբայրներդ Հակոբը, Գևորգը, Լևոնը: Ինչքա՞ն ես մեծացել: Մոռացել եմ քո անունը, բայց մյուսների անունը լավ եմ հիշում:

Ի՞նչ տեսակ հիվանդանոց ես ցանկանում, - հարցրի.

Հիվանդանոցի տեսակի դեմ չեմ առարկի, միայն ձրի շլինի, փող շունեմ, տեսնում ես: Անմիջապես, անմիջապես, պատասխանեցի:

Վազեցի հեռախոսին և զանգահարեցի քաղաքի առողջապահական բաժնին և խնդրեցի թույլ տալ մի մարդու մի ձրի հիվանդանոցում մեռնելու:

Իմ խոսելու տոնն այնքան մեղմ էր և աղաչական, որ բաժնի վարիչը պատասխանեց.

Ես կհեռախոսեմ «Como» հիվանդանոցը, որ ընդունեն նրան.

Շնորհակալ եմ, շատ շնորհակալ եմ:

Հանգիստ իր ոսկորներին, ասաց բաժնի վարիչը, ավանտվ հանգիստ մաղթելով իմ հայրենակցի հիվանդ ոսկորներին:

Շնորհակալ եմ, պ-ս Նիկըլս, շատ շնորհակալ եմ:

Հեռախոսը փակեցի, զլխարկս դրի և իմ թշվառ և հիվանդ հայրենակցիս հետ դարս եկանք փողոց «Como» հիվանդանոցը հեռու էր: Առաջարկեցի հիվանդին տրամվայ նստել, բայց նա չհամաձայնվեց.

Այս ցնցոտիներով ամոք է, ասաց, քայլենք, դեռևս ուժ ունեմ:

Աղքատությունն ամոք չէ, պատասխանեցի, նստենք:

Հիվանդը չհամաձայնվեց, Օթոմոքիլի համար էլ ես փող շունեի: Ակսեցինք քայլել: Ընդ էր: Կիզիչ արև: Սալահատակի ցեմենտը. կակղել էր և կպշում էր կոշիկներին: Քրտինքը վազում էր իմ ճակատից, բայց ուղեկիցս դողալուց դադրեց:

Քայլելն ինձ օգտակար է, լավ եմ զգում, ասաց:

Ուրախացա, վախենում էի, որ ճանապարհին մեռնի և իմ գործս ավելի դժվարանա և հոգիս ավելի ցավի:

Երևի ձեզ հարկավոր չէ հիվանդանոցում պառկելը, ձեզ հարկավոր է օդափոխություն, հարեցի:

Թափառում եմ երկրե երկիր, դրանից ավելի օդափոխություն, իմ նպատակը մեռնելն է:

Մեռնելու համար շատ կարծ միջոց կա:

Դրանից վախենում եմ, ուզում եմ հանգիստ մեռնել,- պատասխանեց հայրենակից: Սիրոս սեղմվում էր:

Կյանքն ինչքան դաժան պետք է լիներ, որ մարդ ուզենար մեռնել, մտածում էի, իհարկե ցնցոտիներն այնքան էլ գրավիչ չեն ոչ փիլիստիաների համար:

Մի ժամից հասանք «Como» հիվանդանոցը, ներկայացանք գլխավոր բժշկին, որ հեռախոսով արդեն հրահանգ ստացել էր իմ հայրենակցի մասին: Բժիշկը կարգադրեց, որ հիվանդի շորերը հանեն, լողացնեն և պառկեցնեն մինչև ինքն ի վիճակի կլինի նրան քննության ենթարկելու:

Բժշկի կարգադրությունից հետո դարձա հայրենակցիս և տեսա, որ լոել էր նա իր աշքերը, բյուրեղյա զնդերի նման անշարժ և անարտահայտիչ, չեր էլ դողդողում:

Բժիշկ, մեռնում է իմ բարեկամս, - ասացի պաղատական տոնով:

Բժիշկը քննեց զարկերակը և քմծիծաղով՝

Ամեն ինչ նորմալ է, տարե՛ք,- ասաց:

Հայրենակցիս թսից բոնելով՝ հեռացանք գլխավոր բժշկի սենյակից և մտանք հանդերձարանը, ուր պետք էր փոխվեին հիվանդի շորերը: Հիվանդը դանդաղ և դժողոհ շարժումներով շորերը հանեց, բոլոր ցնցոտիները թողեց հատակի վրա, բայց սև և կեղտոտ ներքնաշապիկը կոլուեց և պահեց կոան տակ:

Հանդերձարանապետը մի փայտի վրա առավ ցնցոտիները և նետեց աղբի արկոյի մեջ և խնդրեց, որ կոան տակի շապիկն էլ տա:

- Աղաչում եմ, այս շապիկն ինձ մոտ քող մնա, ես ուզում եմ այս շապիկը գրկած մեռնել:

Թարգմանեցի հիվանդի վերջին ցանկությունը:

Չի կարելի, առնվազն մենք պետք է լվալ տանք և հետո հանձնենք իրեն, կեղտոտ շորերով չի կարելի անկողին մտնել:

Ելի թարգմանեցի: Հայրենակցիս վճռականորեն պատասխանեց.

Չե՛մ տա: Հանդերձարանապետը կանչեց հիվանդանոցի տղամարդ ծառայողներից մեկին, իբրև բիրտ ուժ, և հրամայեց նրան կեղտոտ շապիկն առնել հիվանդի ձեռքից: Ծառայողը բռնեց նրա թևը, թեթևակի դարձրեց և առավ շապիկը:

Շապիկի վրա մի ծրար էր կարված, որի մեջ գտնվեց 4000 դոլար թղթադրամ և երկու երկարուղային արժեքութեր, որոնցից յուրաքանչյուրն արժեքը 10,000-ական դոլար:

Ներեցեք ինձ,— կմկմացի,- ես չեի իմանում այդ, եթե ոչ չեի վկայի նրա աղքատության համար, և զլուխս կախեցի կրծքիս վրա, ամոքից չեի ուզում շարժվել:

Հայրենակիցս թևերը պարզած փողերին, աչքերը շոած և կազդուրված՝ աղաչում էր.

Իմ փողե՞րը, իմ թղթե՞րը...

Կասայում կպահենք և եթե չմեռնեք՝ ձեզ կտանք, ասաց հանդերձարանապետը, Ես շուտ եկա և դուրս էի գնում, երբ մեկն ինձ բռնեց ետևից:

Ասացեք, խնդրում եմ, քող տան իմ շորերը, ես չեմ ուզում մեռնել, ես կհեռանամ այստեղից: Ես միայն ուզում էի հանգստանալ:

Թարգմանեցի:

Աղբի արկղից դուրս բերին իմ հայրենակցի շորերը, հանձնեցին նրան իր փողերի և արժեքութերի հետ: Նա հազնվեց արագությամբ, հիվանդագին սեղմեց փողերը և թղթերն իր ափերի մեջ և առանց ոչ ոքի հետ խոսելով՝ դարս եկավ հիվանդանոցից և արագ քայլերով հեռացավ:

1924 թ.